

רשימות

בפרשת השבוע

שמיני עצרת

ויקרא פרק כ"ג פסוק ח'

ביום השביעי מקרא קדש

צריך להבין את החילוק בין חג הפסח לבין חג הסוכות שיש חג עצרת בסופו שנאמר [פרק כ"ג פסוק ל"ו] "עצרת היא" שהקב"ה אומר [רש"י] "עצרת אתכם אצלי, כמלך שזימן את בניו לסעודה לכך וכך ימים, כיון שהגיע זמן להפטר [ללכת], אמר, בני, בבקשה מכם, עכבו עמי עוד יום אחד, קשה עלי פרידתכם", וקשה מדוע הפרידה קשה רק בסוף חג הסוכות, ולא בחג הפסח שהחג ביום השביעי שלו לא נקרא עצרת אלא הוא השלמה לחג הראשון? [אך עיין ברמב"ן (ויקרא כ"ג ל"ו) שחג השבועות נקרא בלשון חכמים עצרת, שהוא הסיום של חג הפסח כמו בסוכות, והימים בינתיים הם כמו חול המועד, עיין שם?]

י"ל על פי המובא במסכת סופרים [פרק י"ט ה"ג] שגם שביעי של פסח נקרא עצרת וז"ל: "בפסח בין בתפלה בין בכוס צריך להזכיר... בשביעי [של פסח] הוא אומר "ביום השביעי העצרת הזה" ואין מזכיר בו חג [כמו בשמיני עצרת] לפי שאינו חג בפני עצמו". ע"כ.

עוד י"ל שבסוכות יש ענין מיוחד שקשה הפרידה מבני ישראל, כיון שהוא אחרי יום כיפור, שנמחל להם העונות, ומיד אחר כך מגיע סוכות ומצוות החג, ובני ישראל נקיים מעוונות, ויותר זכים וטהורים, לכן רק אז קשה עלי פרידתכם, וכמו שמובא במדרש רבי תנחומא על הפסוק [כג מ] "ולקחתם לכם ביום הראשון" - "ראשון לחשבון עוונות", שכיון שנקיים מעונות אחרי שעבר עליהם יום הכיפורים שנמחל להם עוונותיהם, וגם בימים שלפני חג הסוכות עסוקים וטרודים הם במצוות בניית הסוכה והשגת ארבעת המינים, אין להם פנאי לעבור עבירות, ולכן רק ביום הראשון של חג הסוכות נקרא "ראשון לחשבון עוונות". [ובמדרש עצמו משמע שמחילת העוונות היא רק ביום הראשון של חג הסוכות, ולכן רק אז מתחיל חשבון חדש של "חשבון עוונות"].

ויקרא פרק כ"ג פסוק כ"ב

ובקצרכם

רש"י: "חזר ושנה לעבור עליהם בשני לאוין, אמר רבי אבדימי ברבי יוסף מה ראה הכתוב ליתנם באמצע הרגלים פסח ועצרת מכאן וראש השנה ויום הכפורים וחג מ כאן ללמדך שכל הנותן לקט שכחה ופאה לעני כראוי, מעלין עליו כאילו בנה בית המקדש והקריב עליו קרבנותיו בתוכו.

עוד י"ל שנאמרה פרשת זו של מתנות עניים לאחר שהתורה מביאה את מצות חג הפסח וחג השבועות, לומר לנו שאל יאמר אדם שהוא מוכן ורוצה לתת לעניים רק כאשר שמחתו תהיה שלימה, כמו בחג הסוכות שכל התבואה והפירות בביתו, ואז הוא סמוך ובטוח בעשרו ובממונו, ואז כשכל התבואה

הפירות יהיה בביתו אז יתן הוא ברצון רב, אך אין הוא מוכן לתת לעניים כעת שהתבואה לא בביתו כמו בחג הפסח, או אפילו שרק הפירות לא בביתו כמו בחג השבועות, לכן אומרת לו התורה מיד אחרי פסח ושבועות שיתן מתנות עניים אלו של לקט שכחה ופאה, ומצוות אלו נתונות לנו בכל פעם שאנו קוצרים את התבואה, ואל ידאג מזה שכל תבואתו לא נמצא תחת ידו.

במדבר פרק כ"א פסוק א'

יושב הנגב

רש"י: זה עמלק, שנאמר עמלק יושב בארץ הנגב, ושנה את לשונו לדבר בלשון כנען, כדי שיהיו ישראל מתפללים להקב"ה לתת כנענים בידם, והם אינן כנענים, ראו ישראל לבושיהם כלבושי עמלקים ולשונו לשון כנען, אמרו נתפלל סתם, שנאמר אם נתון תתן את העם הזה בידי.

במצות חג הסוכות נאמר בפסוק "למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל, בהוציא אותם מארץ מצרים" [ויקרא כג, מג].

יש מצוה בלילה הראשון של ישיבת סוכה [אורח חיים סימן תרכ"ה מ"ב סק"א] להתכוין זכר ליציאת מצרים, וגם זכר לענני הכבוד שהקיפו אותם, להגן מהשרב ומהשמש [ב"ח].

הטור באורח חיים [סימן תרכ"ה] שואל מדוע יושבים בסוכה בתשרי ולא בניסן, שהרי בניסן יצאו ממצרים ואז ישבו בסוכות? מתרץ על כך הטור שבניסן לא ניכר שעושים זאת לשם מצוה, מה שאין כן בתשרי שאז מנהג העולם להיכנס לבתים, והוא יוצא ובונה סוכה, ממילא ניכר הדבר שהוא עושה זאת לשם מצות המלך ועושה סוכה.

הגר"א מוילנא [הגר"א על שיר השירים פרק א, ד] מתרץ שעיקר הישיבה בסוכה הם לזכר ענני הכבוד והיא היתה מאמצע חודש תשרי, כיון שמאז שחטאו בחטא העגל העננים עזבו אותם, וחזרו אליהם בבניית המשכן שהיתה באמצע תשרי [לפ"ז קצת קשה לשון הפסוק "בהוציא אותם מארץ מצרים"].

לאחר כל דברים אלו נשאלת השאלה על איזה עננים כבוד על האדם לכיון כשהוא מקיים את מצות הישיבה בסוכה, האם על העננים של ניסן או של תשרי?

י"ל שלפי הרש"י אצלינו הדבר מיושב, והוא שיכוין בכללות על "כי בסוכות הושבתי את בני ישראל" על ענני הכבוד שהגנו עליהם מהשרב ומהשמש, ובו נכלל כל השיטות, ויצא בזה ידי חובתו לכתחילה, ואם בתפילה על מלחמה מועיל תפילה כוללת, ולא פרטנית, כנראה שיועיל גם לכוננת מצוה. [אף על פי שאפשר לחלק, עוד יש לדעת שישנו עוד פירוש המובא בספר הרוקח בהלכות סוכות (ריט) והוא שבני ישראל ישבו בסוכות בשנת הארבעים כשצרו לכבוש את ערי האמורי והכנעני, כי בשדה היה מסך עליהן, וז"ל "וזוהו למען ידעו דורותיכם כי בסוכות, שלא יחשבו מאבותינו אברהם יצחק ויעקב אנחנו יושבים בארץ, אלא ידעו שיצאו ממצרים וצרו על הערים ונתנם ביד ישראל", לפי פירוש זה יוצא שכך יש לכיון כשנכנסים לסוכה, ולפי מה שכתבנו די לכיון על העננים בכללות].

מתוך הספר רשימות בפרשת השבוע לרב הופנר

הערות והארות על הכתוב כאן יתקבלו ברצון במייל שכתובתו

haseforim@gmail.com